

TÛTÎNÂME

BEHÇET NECATİGİL'İN
TÛRKÇESİYLE

TÛTÎNÂME

BEHÇET NECATİGİL'İN
TÛRKÇESİYLE

© 2009, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2009

4. basım: Mart 2017, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Emre Taylan

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-1060-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750710605

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

TÛTÎNÂME

BEHÇET NECATİGİL'İN
TÛRKÇESİYLE

MASAL

♥can

Behçet Necatigil'in Can Yayınları'ndaki diğler kitabı:

Sevgilerde, 1991

BEHÇET NECATİGİL, 1916'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra 1940-1972 yılları arasında öğretmenlik yaptı. Şiirde kırk yılını, doğumundan ölümüne, orta halli bir vatandaşın birey olarak başından geçecek durumları hatırlatmaya; ev-aile-yakın çevre üçgeninde, gerçek ve hayal yaşantılarını iletmeye harcadı. Çağdaş Türk edebiyatının en seçkin şairlerinden biri olan Necatigil'in 1945'ten başlayarak yayımlanan şiir kitapları arasında *Eski Toprak*, 1957 *Yeditepe Şiir Armağanı*'na; *Yaz Dönemi*, 1964 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'ne değer görüldü. Radyo oyunları da yazan Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* ile *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü*'nü hazırladı. Al-mancadan çeviriler yaptı; sekizi Knut Hamsun'dan olmak üzere otuza yakın kitap çevirdi. 1979'da İstanbul'da öldü. Ailesi tarafından konulan Necatigil Şiir Ödülü, 1980'den bu yana kesintisiz olarak veriliyor.

İçindekiler

Sunuş	13
TÛTÎNÂME ÜZERİNE	17
TÛTÎNÂME	25
Tacir Said ile oğlu Sâid'in hikâyesi	26
Bir kötü ile seksen iyinin hikâyesi	28
BİRİNCİ GECE	36
İKİNCİ GECE	38
ÜÇÜNCÜ GECE	40
DÖRDÜNCÜ GECE	42
Bezîrgânla tûtî hikâyesi	42
Hazreti İbrahim'in hikâyesi	46
BEŞİNCİ GECE	49
Merd-i Canbaz'ın hikâyesi	50
ALTINCI GECE	60
Nişabur güzelinin hikâyesi	61
Kuyumcu ile dülgerin hikâyesi	63
YEDİNCİ GECE	71
Hind Şehzadesi ile Sipahi hatunu hikâyesi	72
Bezîrgân ile genç hatun hikâyesi	74
Merhûme'nin hikâyesi	75
SEKİZİNCİ GECE	93

Hekim tûtî ile padişahın hikâyesi	94
Maymun Zeyrek ile Dizdarođlu'nun hikâyesi	95
DOKUZUNCU GECE	105
Ađaçtan yapılan kız ile âşıklarının hikâyesi	106
Derviş Havâî'nin hikâyesi	109
ONUNCU GECE	114
Ebülmece ile Şah Behvac'ın hikâyesi	115
Yaşlı padişah oğlu ile peri kızının hikâyesi	121
ON BİRİNCİ GECE	126
Şah Kubad ile tûtîsinin hikâyesi	127
Hazreti Süleyman ile kirpinin hikâyesi	130
ON İKİNCİ GECE	135
Tüccar ile Vezirođlu'nun hikâyesi	136
ON ÜÇÜNCÜ GECE	141
Denizi davet eden vezirin hikâyesi	143
Aslan ile koyunun hikâyesi	145
Kabahatten büyük özrün hikâyesi	147
ON DÖRDÜNCÜ GECE	152
Zeki sultan kızının hikâyesi	153
Düğün gecesı macerası	155
ON BEŞİNCİ GECE	161
Beşikteki çocuk ile sazın hikâyesi	162
Şeyh Cüneyd'in hikâyesi	163
Sazdüzenleyen ile maymunun hikâyesi	165
Kedinin pişmanlığı hikâyesi	166
Halife ve sinekler	166
ON ALTINCI GECE	170
Horasanlı hatun ile tilkinin hikâyesi	171
Geceleri gezen adamların hikâyesi	175
ON YEDİNCİ GECE	177

Mansur'u taklit eden gencin hikâyesi	178
ON SEKİZİNCİ GECE	184
Babil şehzadesinin hikâyesi	184
Tavşancılın hikâyesi	187
ON DOKUZUNCU GECE	193
Akıllı Zarife ile hain kardeşinin hikâyesi	195
Sofu kızı Cemile'nin hikâyesi	199
YİRMİNCİ GECE	202
Aşk bilmeyen ihtiyarın hikâyesi	202
Tacir ile aslanın hikâyesi	204
Gülfeşan ile vezir hatununun hikâyesi	207
YİRMİ BİRİNCİ GECE	213
Seksen kişinin ölümüne sebep olan kurukafanın hikâyesi	213
Padişah Camasb ile tûtüsünün hikâyesi	217
Vefasız Hemenâz'ın hikâyesi	219
Soylu Meymûne ile soysuz Muhtar'ın hikâyesi	222
YİRMİ İKİNCİ GECE	225
İpekçinin hikâyesi	226
İbrahim Edhem kıssası	227
Çakal ile uyuz devenin hikâyesi	230
Halife Me'mun ile Bedevi'nin hikâyesi	231
Karakulak ile aslanın hikâyesi	232
Kurt ile çakal	234
YİRMİ ÜÇÜNCÜ GECE	239
Pelenk-firib ile kaplanın hikâyesi	240
Halife ile zehir veren kölenin hikâyesi	241
Tavusluk taslayan çakalın hikâyesi	245
Aslan postu giymiş eşeğin hikâyesi	247
YİRMİ DÖRDÜNCÜ GECE	249

Ayas ile Mahmure'nin hikâyesi	250
Zühre'nin hikâyesi	256
Değişen kafalar	257
YİRMİ BEŞİNCİ GECE	261
Babil padişahının kızı ile Brehmen	
Galat-nümâ'nın hikâyesi	262
Zâbil padişahı ile Mahrûsa'nın hikâyesi	268
Hıtay padişahının hikâyesi	270
YİRMİ ALTINCI GECE	274
Kurnaz Şehr-ârâm'ın hikâyesi	275
Bilge Tütî hikâyeyi bitirdi.	277
Rum melikesinin hikâyesi	278
Vakitsiz anıran eşegin hikâyesi	282
Vakitsiz oynayan oduncunun hikâyesi	283
YİRMİ YEDİNCİ GECE	286
Bezirgân oğlu Ubeyde'nin hikâyesi	286
Kör adamla vefasız kadının hikâyesi	288
Salih'in hikâyesi	290
Koyunun nasihati	293
YİRMİ SEKİZİNCİ GECE	297
Taciri taklit eden berberin hikâyesi	297
Çin padişahının hikâyesi	300
YİRMİ DOKUZUNCU GECE	308
Dört tamahkâr yoldaşın hikâyesi	309
Bağdatlı delikanlının hikâyesi	311
Bilge çiftçinin hikâyesi	316
Ev satanla alanın hikâyesi	318
OTUZUNCU GECE	322
Yedi renkli kuşun hikâyesi	323

TÛTÎNÂME

Ulu Tanrı'ya sonsuz şükürler olsun ki, insanoğluna ağız, dil verdi, konuşma kerameti bağışladı. “*Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık,*”¹ dedi. İnsanoğlunu öteki yaratıkların önüne geçirdi. Hazreti Muhammed Mustafa'ya da binlerce selam olsun ki, Şekeristan ülkesinin tûtîsidir. Allah'ın vahyini söyler; bülbüldür, *bildirilen vahiy ile konuşur.*² Belagat kutusunda en büyük inci, peygamberlik burcunda güneştir. Ona da binlerce selam ki, Müslüman kullarını sapıklık çıkmazından kurtarıp doğru yola ulaştırdı. (İmdi) Anlayışlı, kavrayışlı kişiler bilirler ki, doğruluk âşıkları ve zarafet sahipleri akıllılar, bilgeler, eski tarihleri okurlar, olaylar üzerinde düşünüp pek çok hisse alırlar. Ancak bu dünyada gelmiş geçmiş tarihlerin hepsini toplamak, anlamak zor bir iş olmakla, onların özündeki manayı, kısaltma yoluyla dile getirenlerin, öğüt ve hikâye yoluyla bildirenlerin hizmetleri de büyük olmuştur. Sultanlar Sultanı, Osmanlı soyunun dayanağı o yüce kişi de bu kitabın, düzgün ifadeler ve der-

1. İsrâ Suresi, ayet 70. Kuranikerim'den yapılan nakiller, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hazırladığı <http://kuran.diyaret.gov.tr/> isimli internet sitesinden yapılmıştır.

2. “O, nefis arzusu ile konuşmaz. (size okuduğu) Kuran ancak kendisine bildirilen bir vahiydir.” Necm Suresi, ayet 3-4.

li toplu kelimeler ile yazılmasını bu âciz kullarına فرمان buyurdular. Gerçi bu gibi işler, kudretimin çok üstündedir; lakin Hakan himmeti sayesinde, bunca kulları içinden seçilmiş olmamla yazmaya kalkıştım. Kusurlarını önleyemediğim bu kitabın çirkin bir geline benzeyen ifadesi padişaha güzel ve şirin görünsün, kalem sürçmelerim hoş karşılansın, sona erdiğinde bitiş eteği aferin süsleriyle süslensin; âmin, ey âlemlerin Rab'bi Allah'ım!

Tacir Said ile oğlu Sâid'in hikâyesi

Haberleri yayanlar, eserleri aktaranlar, Hind kitaplarından şöyle rivayet ve böyle hikâyet ederler ki, Suf taraflarında Şâh-pesend derler bir büyük şehir vardı. Etrafı cennet gibi her dem bahar, bağlar bahçeler, meyvalı ağaçlar ve her yandan akan dereler ırmaklardı. Bu şehirde Hâce Said adında tanınmış bir tacir yaşardı ki, malının hesabını kendi de bilmez, dünyaya bir evladı gelmemiş, bu yüzden çok üzgün ve yüzü hiç gülmez, gülmemişti. Nerede bir mübarek mezar, yatır haberi alsa gider, yalvarıp dua eder, Tanrı'dan hayırlı bir evlat isterdi. Günlerden bir gün, ermişlerden birinin kabrini ziyarete gidip evlat için dua etti ve duası Tanrı katında kabul edildi. Bir gün bu Tacir Said'in evine nur yüzlü bir pir geldi, misafir oldu, şöyle dedi: "Ey Said! Dünyaya bir evladın gelsin dersen, helalinden bin altın sadaka ver, sonra da temiz pak yıkayıp hatununla yat ve inancını sağlam tut! Keremi sonsuz, yüce Tanrı sana evlat ihsan eder. Adını Sâid koyasın!"

Tacir Said dahi pirin dediğini yaptı ve Allah'ın emriyle hatunu hamile kaldı. Dokuz ay on gün deyincede bir erkek evladı dünyaya geldi. O şehirde bilginler, müneccimler çok idi; çocuğun talihini yokladılar, geleceğine baktılar; hayatını çok aydınlık, çok mutlu gördüler. Dört yaşına girdikte oğlanı bir hocaya verip derse başlattılar.

İmdi Sâid günden güne güzelleşip herkesin sevdiği, hayran kaldığı güzel, yaman bir delikanlı oldu. Tamam on beşine bastıkta ona ticaretin yollarını da öğrettiler. Sonra yirmi yaşına varınca, harama kaymayıp kendini korusun diye, bütün şehri arayıp, soyca temiz, güzellikte eşsiz bir kız buldular. Gül yanaklı, nazik nazlı, Mâh-ı Şeker adlı, zamanın sultanı bu kızı, Sâid'e nikâhladılar. Düğün töreni bitince Sâid'i güvey koydular. Sâid, Mâh-ı Şeker'i görünce ona bin canla âşık oldu, bütün kalbiyle ona vuruldu. Sâid'in boyunu bosunu ve kendisine olan muhabbetini görünce Mâh-ı Şeker de ona deli gibi tutuldu. Sözün kısası, bu iki sevdalı birbirlerine öylesine bağlandılar ki, *gitti ekl ü gitti şürb ü gitti hâb...*¹ Ne bir şey yer, ne bir şey içer, ne de uyku uyur oldular. Sevişmekten, değil dünyayı, yemeyi içmeyi bile unuttular. Hatta Tacir Sâid, işini gücünü yüzüstü kodu, Mâh-ı Şeker'den ayrılıp da anasına babasına bile gidemez oldu.

İmdi, Tacir Sâid'in babası Tacir Said gördü ki, oğlu adamakıllı tutkun; kendi kendine şöyle dedi: "Allah'ım! Ben senden evlat istedim ki, edepli terbiyeli, uslu akıllı olsun da çalışsın kazansın! Ben de ihtiyarlığımda rahat edeyim! Lakin bu ne sır ve ne hikmettir ki, oğlum başıma bela oldu." Böyle deyip yakarıken hatırına şu geldi ki, bütün ahabplarını çağırıp bir ziyafet vere ve oğlu Sâid'i de çağırıp o büyük toplantıda nasihat ede!

İmdi, böylece ziyafet düzenleyip, dostları huzurunda oğluna nasihate başlayıp, "Ey gözümün nuru, gönlümün sürûru!" dedi. "Sen benim ömrümün varısın! İşte benim ömür bahçem yapraklarını döker oldu, belim büküldü, iki ayağım kocamışlık çukuruna gömüldü. Sen ise ne iş, ne güç, aldırılmazsın, karının yanından ayrılmazsın!

1. Mısraın anlamı: Artık ne yemek, ne içmek, ne de uyku.

Evet, helalindir, sana engel olmam; lakin layık değildir ki bütün ömrünü eşinle geçiresin! Bari gündüzleri çalış da geceleri helalinle zevk et, eğlen, oyalan! Hele tazelik vaktinde, nefis dedikleri şey isteklere, eğlenceye meyleder ve ne olursa olsun, sohbetin, beraberliğin tesiri vardır. Hatta meşhurdur: Uslu akıllı seksen kişi bir kötüyü yola getirememiştir de bir kötü, seksen iyinin aklını çelmiştir.”

Babası böyle deyince, oğlu Sâid sordu: “Nasıldır o hikâye? Anlat, dinleyelim, baba!”

Tacir Said anlattı:

Bir kötü ile seksen iyinin hikâyesi

Tarihçiler şöyle nakletmişlerdir ki, Hürmüz diyarında birisi vardı, ismine Nâhod derlerdi. Bunun bir oğlu vardı, on iki yaşına girmişti. Dünyada ne kadar ahlaksızlık, rezalet varsa yapar ederdi bu oğlan. Bunlar yetmezmiş gibi korkak, ödle, döne, olmaktan da hoşlanır ve bu halinden bütün yakınları, akrabaları utanırlardı. Sonunda akrabasının biri, Nâhod’a akıl verdi: “Dağda kırda büyümüş, kötülük bilmez, edepli terbiyeli seksen kişi bulup oğlun ile bir eve kapat! Ola ki iyilerle bir arada kalması onun da bu fena huyunu bırakmasına yarar.” Bu tavsiye üzerine Nâhod, uslu akıllı seksen kişi buldu, her birine bin dinar vaat edip hepsini oğlu ile bir eve seksen gün kapattı. Yiyecek ve içecekleri dışarıdan veriliyordu. Hasılı seksen gün dolunca kapıyı açtılar. Acaba seksen adamın iyi huylarının etkisi oldu, oğlan edepsizliklerinden kurtuldu mu diye, hepsini bir bir gözden geçirdiler, durumlarını incelediler. Gördüler ki, oğlana edep terbiye tesir etmemiş de oğlanın arsızlık yüzsüzlükleri o seksen uslu akıllıya tesir etmiş! Hepsi de alçak, rezil kimseler olmuşlar!

Tacir Said, nasihatini tamamlayıp oğlu Sâid’in iki gözünden öptü. Sâid de babasının elini öpüp ticaret ha-

yatına atılmaya niyet etti. Sermaye olarak, babasından bin altın aldı. Gündüz çalışıyor, gece Mâh-ı Şeker'le zevk ve sohbet ediyordu. Günlerde bir gün bedestene bir tûtî getirdiler ki, tellal, kuşu gezdiriyor, öve öve bitiremiyor: “Bu papağan güzel konuşur, tatlı konuşur, Kuranikerim'i ezber okur, ilmi irfanı vardır. Değeri bin altındır. Her kim alırsa görülmedik nimete ve yüzlerce saadete erişir.”

Tacir Sâid, “Acaba bu ne cins tûtî?” diyerek, tellalın yanına vardı, gördü ki, tûtîyi kafese koymuşlar, kuş hiç konuşmuyor, herkes başına toplanmış! Tacir Sâid, baktı baktı, şaşırıldı: “Allah Allah! Bu kuşu alacak kişi pek ahmak olmalı ki, parasını sokağa atacak! Bu kuş güzel konuşmuş, hafızmış, Kuranikerim'i ezber bilirmiş! Ne faydası var bunun? Kuş kısmı söylediği sözün manasını bilmez ve Kuran okurken Secde Suresi'ni okusa dinleyenlere secde gerekmez. İmdi böyle hayvana bin altın vermek, doğrusu ya, aptallıktır, büyük hatadır.”

Tacir Sâid'in bu sözlerini işiten tûtî, derya gibi taşıdı, bülbül gibi coştı, konuştu: “Ey Tacir Sâid! Aferin irfanına, aklına, izanına! Pek beğendim doğrusu! Sözünde dikkat vardır, hakikat vardır. Ancak, senin bu sözün kuşlara ve başka hayvanlara göredir. Lakin benim gönlüm bilgelik incileri ve marifet cevherleri ile doludur. Bilgide, fazilette, meziyette benden üstünü yoktur. Ben, hatta gelecekte uzakta olacak işleri kavrar, anlarım. Öğütlerime uyan kişinin akıbeti hayır olur, sözlerimin nice nice faydasını görür. Meziyetlerimi bu âna kadar kimseye bildirmemiş idim, ancak senin sözlerinde fazilet gördüğümünden, gönlümde sana karşı bir yakınlık ve muhabbet belirdi. İmdi senden rica ederim ki, beni satın alıp büyük faydalara vasıl ol ve ben dahi senin sohbetinden yararlanıp rahat olayım! Korkarım ki, kıymetimi bilmez bir cahil eline geçer de eziyet çekerim!”

و ریر محمد علیہ و ای سیر سارا الیہ ملبای بہت امیر حسن ساح صبر و
 مرا بشکت و صر صر تیز خیز شوق پنج موش و عقل مرا بر کند شب مرا جاز
 دہ تا سوی پت الوصال دوست شوم و دیدہ تاریک را بنور حضور محبوب
 منور کرد انم طوطی گفت ای عذرا وقت و ای زین زمانہ اگر درین

وقت عذرا بودی از شرم خسلق تو نام و امق نبودی و اگر زینجا بودی از
 نجالت قلقله تو قصہ یوسف نخواندی از جانب من ترا خصت است بر خیز
 از جانب پت الوصال محبوب شو و چون آنجا رسی شرایط خدمت بوفارسان

Tûtî böyle dedi, Tacir Sâid cevap verdi: “Ey tûtî! Gerçi benim gönlümde sana meyil ve muhabbet belirdi, ama nasıl edeyim ki, şu dünyada ancak bin altınım var, o da sermayemdir, sana versem ne ile ticaret yaparım?”

Tûtî cevap verdi: “Ey Tacir Sâid! Bu sözler senin ilmine ve aklına, irfanına ve idrakine yakışmaz. Zira dünyada mal ve sermaye dedikleri, hüner ve marifettir. Bir kişinin hüner ve marifeti olduktan sonra, ona mal ve para eksik değildir. Amma hüner ve marifet olmadıktan sonra tutalım ki Karun malı olmuş, neye yarar? Zira meşhurdur ki, *âdem âdemdir eğer olmaz ise de bir pulu / eşşek eşektir eğer atlastan olursa çulu.*¹ İmdi beni al! Sohbetimden pek çok faydalar edineceğin muhakkaktır. Eğer sözüme inanmazsan, beni bir haftalığına, denemek için al! Sana bir sözüm var, diyeyim, dediğimi yap, eğer üç kat fayda görmezsen beni geri ver!”

İmdi Tacir Sâid dahi, tûtîyi beğenirse parasını ödemek, beğenmezse geri vermek üzere, şimdilik öylece aldı ve tûtîye şöyle dedi: “Bana nasihatini söyle de yapayım!” Tûtî cevap verdi: “Bir-iki güne kadar Babil şehrinde pek çok bezirgân gelip başak alsalar gerektir. Hemen şimdiden zatınız, varın, bin altınlık başak alın, iki kat kâr edersiniz!”

Tacir Sâid dahi tûtînin öğrettiği gibi, şehrin içinde ne kadar başak varsa hepsini topladı; ondan başkasında başak bulunmaz oldu. Nitekim bir-iki günden sonra Babil şehrinde bezirgânlar gelip, şehrin içini arayıp, kimsede bir tane bulamayıp, Tacir Sâid’de olduğunu öğrenip ona geldiler. Beş kat pahasına, Tacir Sâid’den başakları aldılar ve diyarlarına döndüler. Tacir Sâid, bin altını beş bin edip

1. Beytin anlamı: Parası pulu olmasa da insan insandır. Palanı, örtüsü atlastan da olsa eşek gene eşektir. (Beytin çok benzeri Ferhengname-i Sadi tercümesinde. Dehri Dilçin, *Edebiyatımızda Atasözleri*, 1945, s. XX)

biniyle satıcıya tûtînin parasını, biniyle de babasına borcunu ödedi; geriye kendisine üç bin altın sermaye kaldı. Bin can ile bağlandığı tûtîyi evine götürüp Mâh-1 Şeker'e teslim etti, kuşa iyi bakmasını söyledi. Sâid, tûtîyi gözü önünden ayırmıyor, bir müşkülle karşılaşsa tûtîye danışıp kuş ne derse onu yapıyor ve Allah'ın emriyle o işin sonu hayırlı oluyordu.

Derken bir gün Tacir Sâid, pazarda, tellalda bir de dişi tûtî gördü. Bilge tûtîye yoldaş olsun diye onu dahi bin dinara satın alıp, getirip ikisini bir yere koydu. Bu dişi tûtînin akıl ve marifetten asla haberi yoktu. Sadece bilge tûtîye arkadaş olsun diye alınmıştı. Tacir Sâid, her gün bilge tûtî kendisine ne derse onu yapıyordu.

Bir gün, her zamanki âdeti, bilge tûtî, Tacir Sâid'e deniz seferlerinin faydalarını anlattı. Tacir Sâid, tûtînin bu sözlerinden etkilenip deniz yolculuğuna çıkmayı kararlaştırdı, durumu eşi Mâh-1 Şeker'e söyledi. Mâh-1 Şeker ayrılık haberini duyar duymaz ağlayıp sızlamaya başladı. İmdi, Tacir Sâid, onu teselli için, deniz ticaretinin faydasını, para ile malın insana dirlik, düzen ve ferahlık sebebi olduğunu açıkladı.

Mâh-1 Şeker şöyle dedi: "Bilirim, bu sevdalar sende gönül yüceliğinden ötürüdür. Ama beni kime bırakıp gidersin? Bundan önce yanımdan bir an ayrılmaya gönlün elvermezken şimdi böyle uzak sefere gitmenin aslı nedir? Ben senin ayrılığına nice tahammül edeyim?"

Mâh-1 Şeker böyle deyip içli içli ağladı, hatta o kadar ağladı ki, Tacir Sâid'in ciğerini hasret ateşiyle dağladı. Tacir Sâid şöyle dedi: "Bilirim, ey Mâh-1 Şeker, bana muhabbetin artar eksilmez ve sadakatin anlatmakla sona ermez. Ancak dosta düşmana karşı para pul sahibi olmak dahi kişinin yüzünü ağartır. Gerçi görünüşte seferdeyim, ama manada seninleyim! Ancak sana birkaç nasihatim vardır, sözümü dinleyip nasihatimi tutasın! Önce, nasi-

hatimin biri budur ki, bu iki kuşa bakmakta, onlara göz kulak olmakta ve yiyecek ve içeceklerine dikkat etmekte zerre kadar kusur etmeyessin ve dahi ben ticaretten gelinceye değin namus ve perhizden bir ayak bile ayrılmayasın! Diyelim bir sene dahi gelmez isem beden istekleri zorlar ve şehvet arzuları artar ise olur olmaz bayağı, aşağı kişilere yanaşmaktan çekinip kendin gibi soylu soplü güzel ve değerli bir beye yaklaşasın! Engel değildir. Lakin o zaman dahi bilge tûtiye danışasın!”

Tacir Sâid, bu yollu şaka edip takılınca, Mâh-ı Şeker'in feryatları had hudut bilmez oldu. Tacir Sâid, Mâh-ı Şeker'i tekrar kucaklayıp yüzünü yüzüne sürdü, “Ey canımın içi, ruhumun sevinci, üzülme, ben şaka ettim!” deyip özür diledi. Neyse, Mâh-ı Şeker'in feryatları güçbela yatıştı. Uzatmayalım, bu iki gerçek âşık, birbirinden can tenden ayrılır gibi ayrıldılar ve ikisi birbirini Tanrı'ya emanet ettiler ve Tacir Sâid, türlü mallar ile bir gemiye binip yola çıktı.

Bu tarafta Mâh-ı Şeker, kocasının ayrılığıyla kâh ağlar, kâh *var mı haberin bâd-ı sabâ tâze gülümden / bir nesne getirdin mi bana cân ü dilimden*¹ diyerek rüzgâra seslenir, söylerdi. Kâh olurdu ki, tûtünin kafesi yanına gelip tûtî ile dertleşirdi. *Aklına mecnunların tahsîn ki ketm-i râz edip / kâh şehre, kâh der ü divâra söyler söylese*² beytindeki gibi, rast geldiğine gönlündeki üzüntüyü söylerdi. Bu şekilde bir yıl geçti.

Her gün Mâh-ı Şeker, köşkün üzerine çıkıp, sevgilisi tacir Sâid'i yâd edip bâd-ı sabâ ile selam gönderirdi. Ama

1. Beytin anlamı: Ey tanyeli, bana canımdan bir şey, taze gülümden bir haber getirmedin mi?

2. Beytin anlamı: Mecnunların akıllarına aferin ki onlar sırlarını insanlara değil, ya gökyüzüne ya da kapılara, duvarlara söylerler. Beyit Nabî'nin olarak gösteriliyor (İ. Hilmi Soykut, *Unutulmaz Mısralar*, 1968, s. 468).

Allah'ın hikmeti, civarında genç, güzel bir beyzade vardı ki, güzellikte benzeri yok! Gözü ansızın ilişip de bakınca, beyzade, bin canla Mâh-ı Şeker'e âşık oldu. Ama Mâh-ı Şeker, durumu bilmiyordu. Bu tarafta beyzadenin aşkı günden güne artıp ahları vahları alabildiğine çoğaldı. Sonunda derdine bir derman bulamayıp âciz kaldı. *Yalvarınca Hudâ'ya bir âşık / Hak visâle eder onu lâynk.*¹

Meğer o şehirde becerikli, kurnaz bir kocakarı vardı ki, gökleri yeryüzüne indirmeye kadir ve hile ve düzende mahir idi. İmdi beyzade o acuzeye varıp ahvalini bir bir söyledi ve gönlünün derdine bir ilaç istedi ve, "Eğer himmetinle bu meramım olursa sana çok para veririm!" diye vaatler etti. Para vaadini işitince *ol zen-i Ferhad kişinin yandaşı / Zâl-i sipihrin ulu kız kardaşı*² olan o kocakarı bu mühim işi üzerine alıp, "Yakında bu muradın olur, seni o güzele kavuştururum!" deyip, hemen kalkıp doğru, Mâh-ı Şeker'i saadethanesine baykuş gibi indi. Pes, o düzenbaz kocakarı, Mâh-ı Şeker'in gül yüzüne bakıp derinden ve yaman bir ah çekti.

Mâh-ı Şeker sordu, "Niçin ah çektin? Yoksa sen de benim gibi, kocanın ayrılık acısını mı çekersin? Ah etmek bana yaraşır ki, tamam bir senedir, sevgili kocamın ayrılığını çekerim! Bu ayrılık derdiyle halim harap olmuştur," deyince, hemen o düzenbaz acuze, murdar ağzını açıp hile ve efsun sözlerini saçmaya başladı: "Ey ciğerimin köşesi! Ne yazık, senin gibi nazlı nazenin bir güzel, dört duvar arasında yapayalnız, mahzun ve garip otura! Hele bir senedir ersizlik belasını çekersin! Ne var, Hak Teâlâ'ya hamdolsun, senin gibi güzele dünyada yâr ve dost eksik olur mu? Bu şehirde senin gül yüzünün divanesi yüzler-

1. Beytin anlamı: Bir âşık, Tanrı'ya yalvarınca Tanrı onu yârine kavuşturur.

2. Beytin anlamı: Ferhad'ın yanında, yardımcısı olan ve kocamış dünyanın bile ablası olan kadın.

ce âşıkın vardır. Bir tanesi yakınında, civarındadır ki yakı-
şıklı bir beyzadedir ve aşkının yolunda öyle perişan ol-
muştur ki, ömrüm boyunca halini anlatsam yüzde birini
bile anlatamam. Gerçi kocan sana, sen kocana âşıkısın,
lakin hekimler aşk derdine ilaç yazmışlardır. *Dün bir ehl-i
derde sordum çâresin aşkın dedi / yâ seferdir yâ tahammül
ikiden halî değil.*¹ Kocan sefere gitmekle aşkının hararetini
yatıştırır. Her gün bir diyarda ve her vakit bir lalezârda
ay yüzlü, gül yanaklı biriyle zevk eder, yer içer eğlenir.
Sen ise burada onun acısıyla yanar, kavrulursun. Hiç ba-
şında akli olan bir insan, bugünkü zevki erteye bırakır
mı? Ertenin dahi işi vardır. Bugünkü günde beyzade ile
zevk ü safa eyle! Yarın kocan geldikte onun da sohbeti
bakidir.”

Kocakarı bunun gibi nice yalan düzen söyleyip *hâsılı
acûze eyledi şeytâniyyet / hareket eyledi nefsâniyyet*. Böy-
lece biçare Mâh-ı Şeker, belki derdime deva ola diye,
beyzadenin evine gitmeye karar verdi.

1. Beytin anlamı: “Aşkın çâresini dün bir dertli âşık sordum. Ya sefere çıkı-
caksın ya da katlanacaksın, dedi.”

Beyt, Kırımı Rahmi'nin imiş. (İ. Hilmi Soykut, age, s. 561).

KLASİKLER

Doğu edebiyatının, *Binbir Gece Masalları* tarzında anlatılmış, yazılmış pek çok metni var. *Tûññme*, bunlardan biri. Kaynağı Sanskritçe, günümüze kalan en eski yazmalarsa Farsça. Tûtü, bildiğimiz papağan. Türkçede dudukuşu da deniyor. Bu nedenle kitabın adına "Papağanname" ya da "Dudukuşunun Hikâyeleri" de denebilir. Hikâye kısaca şöyle: Tacir Said, bilgili, akıllı bir papağan edinir. Sonra işi nedeniyle denize açılır; papağanına da o yokken karısına göz kulak olmasını öğütür. Güzel karısı Mah-ı Şeker, bir zaman sonra bir âşık edinir. Papağan da onu âşığına göndermemek amacıyla her gece Mah-ı Şeker'e hikâyeler anlatmaya başlar. Bu iş tam otuz gece sürer. Kıssalar, ibretli masallar, hayvan hikâyeleri...

Kitabı şiirimizin büyük ustası Behçet Necatigil'in Türkçesinden okuyacaksınız. *Tûññme*, Necatigil'in tamamladığı haliyle kaybolmuş, ölümünden yıllar sonra tekrar ortaya çıkmış. Bu yüzden, kitap edebiyat dünyamıza gerçek bir armağan.

